

Handläggare
Nina Ström
Telefon: 08-509 25 026

Till
Socialnämnden
2023-02-21

Motion (KD) om att inrätta en central bidragsnämnd för att motverka välfärdsbrottslighet

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2022/1195

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Veronica Carstorp Wolgast
socialdirektör

Maria Karlsson
Tf avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat en motion från Kristdemokraterna (KD) om att inrätta en central bidragsnämnd för att motverka välfärdsbrottslighet. För att visa på behovet av central styrning av föreningsbidrag i staden lyfter motionären fram rapporter från bland annat Riksrevisionen och Ekobrottsmyndigheten som visar på problemet med välfärdsbrott. Rapporterna visar att välfärdsbrottsligheten kostar samhället 10-20 miljarder per år. Motionären lyfter också fram exempel från Stockholms stad där det funnits misstanke om falska medlemsregister och påhittade verksamheter, olämpliga styrelsesammansättningar och allvarliga jävsförhållanden.

Förvaltningen delar motionärens uppfattning att det är bekymmersamt med välfärdsbrott och bidragsfusk, men anser att det kan bli svårare att följa upp föreningsbidragen om hanteringen av bidragen centraliseras. Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat en motion om att inrätta en central bidragsnämnd för att motverka välfärdsbrottslighet. Motionen är skriven av Nike Örbrink från kd.

Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, idrottsnämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden och samtliga stadsdelsnämnder.

Kommunstyrelsen önskar få in remissvaret senast 6 mars 2023.

Ärendet

Nike Örbrink från kd skriver om behovet av en central bidragsnämnd i staden för att minska risken för välfärdsbrottslighet och bidragsfusk. För att visa på behovet av central styrning av föreningsbidrag i staden lyfter hon fram Riksrevisionen och Ekonomistyrningsverket som 2019 uppskattade att denna brottslighet och fusk kostar samhället 10-20 miljarder per år. Hon nämner även BRÅ:s rapport "Välfärdsbrott mot kommuner och regioner" från 2022 där de visar på att ideella föreningar utmärker sig som särskilt svårhanterade då kravställningen på dem är lägre än på entreprenörer som upphandlas. Vidare uppmärksammar hon att Skatteverket nyligen efterfrågade en gemensam databas för bidragsgivande myndigheter på statlig nivå för att motverka överutnyttjande och dubbelfinansiering. Hon menar också att det är olyckligt att ideella föreningar inte ingår i ett tillägg i kommunallagen 2019 med krav på att kommuner är skyldiga att följa upp och kontrollera avtal med privata utförare.

Motionären lyfter situationen i Stockholms stad, där cirka 100 miljoner kronor delas ut till det lokala föreningslivet årligen (exklusive idéburna offentliga partnerskap, IOP). Hon pekar på exempel där föreningar i staden har mottagit föreningsstöd från flera av stadens nämnder och statliga myndigheter samtidigt. Hon nämner också att det funnits misstanke om falska medlemsregister och påhittade verksamheter, olämpliga styrelsesammansättningar och allvarliga jävsförhållanden. Hon menar därför att det finns ett behov av att införa en central bidragsnämnd i staden för att förhindra välfärdsbrott och fusk. Motionären föreslår att kommunfullmäktige beslutar att ge kommunstyrelsen i uppdrag att inrätta en central bidragsnämnd med ansvar för stadens fördelning, utbetalning och uppföljning av föreningsbidrag.

Ärendets beredning

Tjänsteutlåtandet har utarbetats inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat frågan den 15 februari. Rådet för funktionshindersfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 16 februari.

Jämställdhetsanalys

Staden ska följa upp att bidragen som beviljas till ideella föreningar lever upp till kraven på en jämställd verksamhet. Detta ska ske oavsett om föreningsstödet hanteras som idag av olika nämnder, eller av en central bidragsnämnd. För att en nämnd ska kunna följa upp att jämställdhet råder i föreningar som får bidrag, behöver dessa lämna underlag som könsuppdelad statistik bland deltagare, medlemmar och styrelse. Vidare behöver föreningarna visa på hur de arbetar för att främja jämställdheten i verksamheten. Vissa föreningar som till exempel kvinno- och tjejjourer samt mansjourer riktar sig i de allra flesta fall enbart till kvinnor respektive män. I dessa fall finns det behov av en separatistisk verksamhet för att möta målgruppen på bästa sätt.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Nedan beskrivs det arbete förvaltningen gör för att följa upp föreningar och deras verksamhet, även hur uppföljningen ska utvecklas vidare under året. Därefter bemöts motionärens förslag på förändring till central styrning av bidragen i staden.

Föreningsstöd på socialförvaltningen

Bidrag till ideella föreningar inom det sociala området hanteras vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Det är tre anställda som utreder ansökningar, sköter uppföljning och kontroll av föreningarna. I dagsläget, år 2023, har 108 föreningar verksamhetsbidrag till en kostnad av cirka 97 miljoner kronor. Därutöver har 12 föreningar tidsbegränsat bidrag till en kostnad av cirka 3 miljoner kronor. Totalt uppgår föreningsbidraget 2023 till cirka 100 miljoner kronor.

All hantering av föreningsstödet följer ”Socialnämndens riktlinjer för bidrag till ideella föreningar” beslutade av socialnämnden 25 maj 2021 samt stadens ”Riktlinjer avseende förenings- och kulturstöd och demokrativillkor” från april 2021. Därutöver använder sig förvaltningen av Skatteverkets stöd för bedömning av föreningsbidrag. Förvaltningen tar också del av stadsrevisionens rapporter om föreningsstöd i staden.

Förvaltningen följer upp och granskar föreningarna regelbundet. Dokument som årsbokslut, verksamhetsberättelse, protokoll från årsmöte och konstituerande styrelsemöte, revisionsberättelse och stadgar genomläses noggrant. Detta sker både när en förening har gjort en ansökan och när föreningen redovisar ett bidragsår. Kontrollerna sker för att bedöma om föreningarna lever upp till förvaltningens och stadens riktlinjer för föreningsbidrag. När oklarheter uppstår kring innehållet i dokumenten ställer förvaltningen frågor till berörda föreningar. Förvaltningen besöker föreningarna regelbundet, minst vartannat år, men vid behov sker

det oftare. Vid besöken följer förvaltningen en särskilt framtagen dagordning. Däremellan sker en kontinuerlig dialog när frågor dyker upp, både från föreningarnas och från förvaltningens sida.

Under 2023 kommer förvaltningen att ytterligare stärka uppföljning och kontroll av föreningar för att motverka välfärdsbrott och bidragsfusk. Detta i enlighet med uppdrag i budgeten för året. Förvaltningen planerar att kontrollera ytterligare uppgifter under året, bland annat hyreskontrakt och att företrädare inte är dömda för brott samt utöka dialogen med andra finansiärer i staden.

Kommentarer på motionärens förslag

Krav på kontroll och uppföljning

Utifrån varje nämnds egna riktlinjer samt stadens centrala riktlinjer för föreningsstöd, och därutöver stöd från Skatteverket och stadsrevisionen framgår det att uppföljningar och kontroll av föreningar ska ske på ett grundligt sätt. Därutöver framgår det av stadens budget för 2023 att uppföljningen av föreningar ska stärkas för att förhindra välfärdsbrott. Förvaltningen anser att om ovanstående riktlinjer och uppdrag följs bör de vara tillräckliga för att i så hög grad som möjligt förhindra välfärdsbrott. Det är emellertid angeläget att detta arbete ständigt utvecklas då staden alltid kan bli bättre.

Det är inte ovanligt att föreningar söker bidrag från fler nämnder, myndigheter, fonder och stiftelser då det är en stor diskrepans mellan vad föreningarna söker i bidrag och vad nämnderna faktiskt kan bevilja. Det är dock viktigt att föreningarna tydligt visar i ansökan vilken nämnd eller annan som finansierar vad, och vad den totala kostnaden för verksamheten är. Finansieringen kan delas på olika sätt, antingen delas den totala kostnaden mellan finansiärerna eller så står varje finansiär för varsin specifik kostnad.

Delfinansieringen behöver vara tydlig i sitt upplägg och behöver följas upp så att inte dubbelfinansiering sker.

Om det är administrativt möjligt skulle det också vara bra att ha ett gemensamt register över alla föreningar som får bidrag av stadens nämnder.

Kännedom om föreningarna

En mycket viktig del av uppföljningen är att besöka föreningarna, inte minst för att få kunskap om verksamheterna men också för att kontrollera om verksamheter verkligen bedrivs. Uppföljningar genom besök i föreningar kan vara svåra att genomföra om en central bidragsnämnd och dess förvaltning ska ansvara för stadens samtliga föreningsbidrag. Mängden föreningar blir ansenlig och svår att få överblick över. Med centralisering minskar ofta närheten

till verksamheterna och därmed kännedom om föreningarna och deras verksamheter.

Idag har nämnderna delvis olika syften med sina föreningsstöd och riktar sig också till olika delar av föreningslivet. Nämnderna har även olika krav och kriterier som ska vara uppfyllda för att få bidrag. Detta medför att utredningar och uppföljningar behöver anpassas vilket också kräver särskild kännedom om respektive nämnds verksamhet och föreningsstöd.

Förvaltningen delar motionärens uppfattning att det är bekymmersamt med välfärdsbrott och bidragsfusk. En del av vad motionären tar upp ser förvaltningen positivt på, som till exempel att nämnderna i högre grad än vad som görs idag bör stämma av med varandra för att undvika dubbelfinansiering.

Förvaltningens samlade bedömning är att det blir svårare att följa upp föreningsbidragen om hanteringen av bidragen centraliseras.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen.

Bilaga

1. Motion om att inrätta en central bidragsnämnd för att motverka välfärdsbrottslighet av Nike Örbrink (kd)